

Oponentský posudek

Autorka pro svou bakalářskou práci zvolila téma, které svou podstatou zasahuje do oblasti sociální psychologie (problematika malých sociálních skupin a sekundární socializace), vývojové psychologie (sociální a morální vývoj), pedagogiky (zážitková pedagogika) a etopedie (poruchy chování).

Celá práce, včetně všech příloh má rozsah 53 stran a pět stran příloh.

Autorka si jako cíl své práce zvolila vypracování krátkodobého programu na podporu prosociálního chování a ověření jeho účinnosti v praxi. Toto téma je poměrně ambiciózní, zvážíme-li fakt, že se jedná o práci bakalářskou.

Celá práce je tradičně rozdělena na část teoretickou a praktickou.

Část teoretická se zabývá několika klíčovými oblastmi:

- a) Vybrané charakteristiky dítěte v období mladšího a středního školního věku
- b) Poruchy chování, jejich projevy a příčiny
- c) Hra v životě dítěte v mladším školním věku

Teoretické části práce je možné na prvním místě vytknout relativně omezený počet odborných pramenů, z nichž autorka čerpá. Většina použitých pramenů je navíc učebnicového typu, přičemž by kvalitě práce jistě prospělo, kdyby se autorka neomezovala pouze na tyto zdroje („z druhé ruky“), ale čerpala také z různých odborných článků s hlubším zaměřením na danou oblast.

Celkově je pak možné autorce vytknout, že mnohdy prezentuje myšlenku, kterou nelze považovat za obecně známou, avšak chybí její podpoření v textu odkazem na zdroj. Čtenář se tedy může domnívat, že se jedná pouze o vlastní názory autorky.

Práce autorky je problematická zejména v metodologické rovině. K empirické části práce a samotnému výzkumu mám několik bodů:

- a) Autorka se rozhodla pracovat se skupinou dětí v družině, avšak zvolila si ne zcela reprezentativní vzorek dětí umístěných v psychiatrické léčebně, jehož velikost byla navíc poměrně malá. Sama podstata této skupiny je navíc značně problematická - i sama autorka uvádí, že do výzkumu vstupovaly různé intervenující proměnné (různé diagnózy dětí, jejich medikace etc.), avšak neuvádí, jak s těmito proměnnými naložila a jak do výzkumu zasahovaly.
- b) Zvolený vzorek je svou podstatou jistě velmi zajímavý a neobvyklý, avšak domnívám se, že je natolik specifický, že není možné výsledky v něm získané jakkoliv generalizovat. Autorka bohužel neuvádí, proč se rozhodla právě pro tuto skupinu dětí.
- c) V práci není uvedeno, jaký byl časový plán výzkumu, mimo jeho délku. Čtenář se nedozví, jak často se děti setkávaly, zda to bylo ráno či odpoledne etc.
- d) V teoretické části autorka představuje čtenáři různé projevy problematického chování – lhaní, agresivitu, krádeže a záškoláctví, avšak nadále s většinou z nich již bohužel nijak nepracuje (a některé z nich ani není možné v tomto výzkumu nijak využít – např. krádeže).

- e) Autorka uvádí, že ve výzkumu použitý program je zaměřen na schopnost spolupráce a tolerance ve skupině, což má v důsledku vést ke snížení vzájemné agresivity. V kapitole 6 (Vyhodnocení praktické části, s.43) pak uvádí, že „z přímého pozorování vyplývá mírné zlepšení spolupráce jedinců ve skupině, stmelení skupiny a navození větší důvěry mezi zúčastněnými jedinci“. Nezmiňuje se však, jakým způsobem k těmto závěrům dospěla. Z pouhého hodnocení efektivity dětmi a/nebo personálem tuto informaci získat nelze a bohužel chybí také výchozí stav (tj. s čím vlastně svá zjištění porovnává?).
- f) Z metodologického hlediska je škoda, že autorka pro svůj výzkum nepoužila kontrolní skupinu, na které by mohla ověřit hypotézu, že program opravdu vede ke snížení agresivity.
- g) Jedním z výstupů výzkumu jsou výsledky strukturovaného rozhovoru, z nichž se čtenář dozví, zda děti program bavil a která část byla nejzábavnější. Tyto informace však neodpovídají na žádnou z podstatných výzkumných otázek, které si autorka stanovila (efektivitu nelze zaměřovat se zábavností).
- h) Odpovědi personálu týkající se efektivity mají poměrně nízkou informační hodnotu a nelze z nich vzhledem k poměrně vágním formulacím otázek a obecným odpovědím činit žádné validní závěry.
- i) Je škoda, že autorka operacionalizovala pojem „prosociální chování“ pouze velmi vágně. Pod tento pojem je totiž možné zařadit značné množství konkrétních behaviorálních vzorců - například oslovování se křestním jménem (jak uvádí Sestra 2 na s.45). Takto se čtenář nedozví, co konkrétně během svého pozorování sledovala a jakým způsobem to zaznamenávala, takže uvedené závěry působí, jako by byly opřeny více o odhad či dojem autorky než o opravdový výzkumný postup.
- j) V práci není žádný ucelený text věnován vývoji (či přípravě) samotného programu. Z popisu jednotlivých aktivit (her) je možné vydedukovat, že se jedná o jakousi kompilaci herních aktivit různých autorů, avšak není známo, dle jakého klíče autorka tyto hry vybírala, a zda vůbec spolu tvoří koherentní celek.

Celkově je možné říci, že ambice tohoto projektu dalece přesáhly možnosti bakalářské práce, a to jak v rovině rozsahové, tak i obsahové. Ověřování efektivity pedagogických či terapeutických postupů vyžaduje projekt o několik tříd rozsáhlejší, s větším výzkumným vzorkem, delší časovou dotací a především hlubšími teoretickými i metodologickými základy.

Autorka nicméně ukázala správný směr uvažování, které může nadále rozvíjet například v rámci práce diplomové.

Pakliže by se jednalo o práci diplomovou, nepředpokládám, že by bylo možné ji v této podobě obhájit, avšak se domnívám, že práce (byť s výraznými výhradami zejména metodologického rázu) splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci.

15.5.2014

Mgr. Radovan Slavík